

# ТОРА®

9/2024

ГОРСКИ ПЕЧАТ  
125  
години



**STIHL**

www.stihl.bg



# can-am®

## OUTLANDER

*Предан и сигурен  
като овчарка*



**ZUNDERT**  
EXTREME

ZUNDERT-EXTREME.COM

София, 1839, Враждебна, ул. 68 №2,  
Бургас, ул. Одрин №17  
0700 50678

BRP BRAND



## РЕДАКЦИОНЕН СЪВЕТ

### Председател:

Инж. Тони КРЪСТЕВ – директор на Дирекция „Горско стопанство“ в ИАГ

### Членове:

Инж. Росен РАЙЧЕВ – заместник изпълнителен директор на ИАГ

Проф. д-р Иван ПАЛИГОРОВ – председател на Съюза на лесовете в България и преподавател по икономика и горска политика в ЛТУ

Доц. д-р Евгени ЦАВКОВ – преподавател по дендрология в ЛТУ и уредник на Музея на Лесотехническия университет

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ – зам.-директор на Регионалната дирекция по горите – Благоевград

Д-р инж. Росен АНДРЕЕВ – експерт по ловно стопанство в Югозападното държавно предприятие

### Секретар:

Радка ЛЯХОВА – главен експерт в Дирекция „Информационно-административни дейности“ в ИАГ

### Главен редактор:

Юлия СЪБЧЕВА  
yulia\_sabcheva@abv.bg

### Зам. главен редактор:

Светлана БЪНЗАРОВА  
banzarova@abv.bg

### Редакционен екип:

Женя СТОИЛОВА  
редактор  
zhenia.stoilova@gmail.com

Д-р инж. Павел ПАВЛОВ  
редактор  
pavelppj@gmail.com

Борислав БЕЛДЕВ  
редактор  
bbeldev@abv.bg

Ваня КИСЬОВА-ИЛИЕВА  
технически редактор  
vv.kisiova@gmail.com

Теменужка МАРКОВА  
графичен дизайнер  
pushkamarkova@abv.bg

Йордан ДАМЯНОВ  
фоторепортер  
jordan.damianov@abv.bg

Станислава КРУМОВА  
старши счетоводител  
tania\_mit@abv.bg

## Съдържание:

### 2 XVIII ЕВРОПЕЙСКИ КОНГРЕС ПО ГОРСКА ПЕДАГОГИКА

Природните бедствия и промените в климата бяха във фокуса на срещата



### 6 ГОРСКИТЕ ПОЖАРИ ПРЕЗ 2024 Г.

Безотговорността е най-опасната искра



### 9 ОБМЯНА НА ОПИТ

Горски служители и пожарникари участваха в обучение за гасене на горски пожари в Австрия

### 10 СТРАНИЧНИ ДЕЙНОСТИ В ГОРИТЕ

ЮЗДП – Благоевград, развива възможности за допълнителни приходи

### 14 ЛЕСОЗАЩИТА

Фитосанитарно състояние на буквите гори през пролетта на 2024 г. и щети, нанесени от буковия скокльо

### 16 АНКЕТА

### 17 ВИСШЕ ОБРАЗОВАНИЕ

Лесотехническият университет посрещна своя стотен випуск

### 18 ЛЕСОВЪДСТВО

Преизмерване на дървета в постоянна пробна площ в резерват „Баюви дупки – Джинджирица“

### 20 145 ГОДИНИ ГОРСКА СЛУЖБА В БЪЛГАРИЯ

Първият Закон за горите

### 22 ЛОВНО СТОПАНСТВО

Трофейните качества на благородния елен на територията на СЦДП – Габрово

### 24 ДОБРИ ПРАКТИКИ

Каузата за възстановяването на гора над Габрово обедини лесовете и обществеността

### 28 ГОРСКА ПЕДАГОГИКА – забавна страничка за малки и пораснали деца

### III ФОТОКОНКУРС

„Гората е в сърцето ми“

 [www.facebook.com/spisaniegoro](https://www.facebook.com/spisaniegoro)

Снимка на корицата: Йордан ДАМЯНОВ

#### Адрес на редакцията:

София 1303, ул. „Антим I“ №17,  
тел.: 02 988 86 42  
<http://www.gorabg-magazine.info>  
E-mail: [gora@iag.bg](mailto:gora@iag.bg)  
[spisaniegoro1899@gmail.com](mailto:spisaniegoro1899@gmail.com)

#### Банка ДСК ЕАД,

София, клон Стамболийски,  
IBAN: BG97STSA93003104045001  
BIC: STSABGSF

Годишен абонамент - 30 лв.  
Отделен брой - 3 лв.

#### Печатни коли 4.

Формат 1/8 от 60/90.  
Броят е подписан за печат на 21.10.2024 г.  
Индекс 20346.  
Печат „Фатум“ ООД  
ISSN 0861 - 7570

## XVIII европейски конгрес по горска педагогика

# Природните бедствия и промените в климата бяха във фокуса на срещата



Наши и европейски експерти взеха участие в XVIII европейски конгрес по горска педагогика, който се проведе от 3 до 5 септември в Учебно-опитното горско стопанство „Георги Ст. Аврамов“ – Юндола. Страната ни за първи път е домакин на ежегодното международно събитие.

Мотото на тазгодишния конгрес „Европейските гори, подложени на стрес от пожари, суша и бури – предизвикателство за горската педагогика“ зададе и неговия фокус – представяне пред обществеността на проблемите на горите, засегнати от природни бедствия и промени в климата, чрез методите на горската педагогика.

Форумът беше организиран от Изпълнителната агенция по горите в партньорство с Министерството на земеделието и храните чрез шестте държавни предприятия и Лесотех-

ническият университет. В него участваха 70 специалисти от България и 35 представители на Австрия, Беливия, Германия, Естония, Израел, Латвия, Норвегия, Полша, Румъния, Словакия, Унгария, Финландия и Чехия (сн. 1).

Конгресът бе официално открит от заместник-министъра на земеделието и храните д-р инж. Мирослав Маринов в присъствието

на инж. Стоян Тошев – изпълнителен директор, и д-р инж. Анна Петракиева – зам. изпълнителен директор на ИАГ, чл.-кор. проф. Георги Георгиев – директор на Института за гората – БАН, доц. д-р Христо Михайлов – ректор на ЛТУ, инж. Ваня Каменова – директор на СЗДП – Враца, инж. Валентин Чамбов – директор на ЮЗДП – Благоевград, проф. д-р Иван Па-



1



лигоров – председател на Съюза на лесовъдите в България, инж. Васил Василев – председател на НЛРС – СЛРБ, преподаватели от ЛТУ и експерти от държавните горски и ловни стопанства (сн. 2 и 3).

В своето изказване зам.-министърът д-р инж. Мирослав Маринов каза: „Горската педагогика е най-резултатният и достъпен начин за възстановяване на връзката между обществото и природата за постигане на по-добра комуникация между лесовъдите и обществото. Разработените от горските педагози програми за обучение на деца и подрастващи са свързани с разбирането за лесовъдската професия, екологичните взаимовръзки в природата и правилното отношение на хората към околната среда“.

Изпълнителният директор на ИАГ инж. Стоян Тошев определи темата на форума като изключително актуална и допълни: „Това, че сме домакин на XVIII европейски конгрес по горска педагогика, е доказателство за постигнатите резултати и оценка на усилията на горските педагози, които превърнаха работата с деца в част от лесовъдския делник и в най-сигурната превенция за опазването на горите и тяхното добро стопанисване“.

В своето приветствие към при-



състващите проф. д-р Иван Палигоров изрази благодарност към хората, подпомогнали началото и развитието на дейностите по горска педагогика в България – доц. д-р Георги Костов като зам.-министър на земеделието и храните, чл.-кор. проф. Иван Илиев като ректор и проф. Милко Милев като зам.-ректор на ЛТУ. Специално бе отбелязана заслугата на д-р инж. Анна Петракиева – зам. изпълни-





телен директор на ИАГ и лектор по горска педагогика, която е в основата на всички обучения по горска педагогика (сн. 4).

Събитието даде възможност на участниците да обменят опит и идеи.

Основните лектори на форума се включиха чрез свои проучвания, като засегнаха различни аспекти на темата. Доц. д-р Георги Костов постави въпроса за „Издържливите горски ландшафти – предизвикателство за експертите и обществото“, Едуард Олсън – бивш пожарник, представител на Германската асоциация за защита на горите (Die Schutzgemeinschaft Deutscher Wald), презентира своето изследване „Да се научим да живеем с огъня: Как горските пожари се променят заедно с нашия климат и важната роля на горските педагози в предотвратяването на горски пожари“. Мория Нетцер – докторант във Факултета по социални науки на Университета в Хайфа, представи „Проучване на перспективите и предизвикателствата пред обучителите на учители в горските училища при разработването на подходи за горска педагогика в образованието относно изменението на климата“. Последната лекция беше на тема „Влияние на изме-

нението на климата върху еко тревожността и психичното здраве“, разработена от проф. д.н. Снежана Илиева – преподавател в катедра „Социална, организационна, клинична и педагогическа психология“, и проф. д.н. Соня Карабелева – декан на Философския факултет в СУ „Св. Климент Охридски“.

Разделени на групи, участниците се включиха в авторски занимания по методите на горската педагогика, създадени от организаторите на конгреса – представители на Изпълнителната агенция по горите, дирекциите на природните паркове у нас и държавните горски предприятия (сн. 5, 6 и 7). Със свои практически занимания се представиха още полякинята Каролина Ремушко от сайта [przezlas.edu.pl](http://przezlas.edu.pl) и Сирпа Каркайнен от Финландската асоциация на горите. В създаването им горските педагози са вложили много въображение и стремеж да формират в участниците екологично съзнание, да провокират загриженост за състоянието на гората и нейните обитатели, за да я възприемат като незаменим екологичен ресурс, който трябва да бъде пазен, да научат кога намесата на лесовъда е наложителна и в какво се състои работата му.

В демонстрираните лесовъдски

занимания участниците могат да редят пъзел от дървена шайба и да разберат кои нейни части са ценни за индустрията, за какво може да се използват остатъците от преработката на дървесина, които достигат до 50 %. Да влязат в ролята на лесовъда, като помогнат на гората да премине през природната стихия. По пътя си обаче, докато преодоляват препятствия с приятел, трябва да задържат топка, без да използват ръцете си. Колко е трудно да се спаси една ихтиофауна? Могат да опитат да уловят рибки с въдица с магнит и да ги поставят на безопасно място. Лесно ли е да угасят горски пожар дори ако той е само на макет, а в ръката си имат само топка? А да обяснят на своя отбор с мимики или звуци определено бедствие в гората и как да се справят с него? Дали късметът в играта на камък, ножица, хартия ще им помогне да спасят животното, чиято роля играят, или животът му ще бъде отнет от стихия? Какво друго освен бързина е нужно на обитателите на гората, за да се преборят за мястото, на което живеят? Могат ли да избегнат пожара, ако са в ролята на дърво дори то да може да се движи? Кои са вредителите по иглолистните и широколистните дървета и какви следи оставят





върху тях? Гората устоява на много природни стихии, но невинаги и не за дълго време. Кога е време лесовъдът да се намеси, за да запази тя живота в себе си?

Звучите на родопската каба гайда – символ на величествената планина, в ръцете на инж. Николай Никова от ДГС – Широка лъка, оповестяваха началото на всяка поредица от лесовъдски занимания.

Горските педагози се включиха в дискуссионни групи, в които обсъдиха актуални теми, поставени от лектори (сн. 8). Задачата им беше да предложат подходи и похвати за справяне с предизвикателствата в общуването с различни групи хора чрез дейности от горската педагогика и да представят своите решения пред аудиторията.

Дирк Шмехел – ръководител на подгрупата по горска педагогика към Горската комуникационна мрежа на Организацията по прехрана и земеделие (FAO) и ръководител на отдел „Трансфер на знания, връзки с обществеността, горско образование“ в Държавния институт за гората и горско стопанство (Landesanstalt für Wald und Forstwirtschaft), Бавария, и Улрике Шут – член на подгрупата по горска педагогика към Горската комуникационна мрежа и ръководител на отдел „Образование“ в Германската федерална асоциация за защита на горите (Schutzgemeinschaft Deutscher Wald Bundesverband), поставиха пред своята дискуссионна група въпроса „Кой/какво е горски педагог (методи, стандарти, оценка)“. Вероника Яловярова от Словакия национален горски център попита каква е ролята на родителите в горската педагогика, инж. Пшемислав Шабловски (Асоциация на горските педагози в Полша) поясни как да се справяме

с философски и психологически процеси чрез методите на горската педагогика (чувства/емоции, загуба, разделяла) (сн. 9), а д-р инж. Елена Рафаилова – главен експерт в ИАГ, отговори на въпроса „Как да обясним необходимостта от лесовъдски дейности, насочени към намаляване на негативното влияние на климатичните промени върху горските екосистеми, и да върнем доверието на обществото“. Инж. Андреана Трифонова – ръководител-екип на Фондация „По-диви Родопи“, постави темата „Естествено възстановени гори с по-нисък риск от абiotични и биотични повреди в сравнение с изкуствени насаждения – ефективни комуникационни подходи“.

Участниците в една от дискуссионните групи разсъждаваха върху специфичния подход в работата с различни групи от обществото в контекста на темата, разработена от доц. д-р Момчил Панайотов – катедра „Дендрология“ в ЛТУ, и д-р инж. Петя Матева от ИАГ, „Горската педагогика беше в полза за постигането на консенсус в спорни/конфликтни случаи като Бистришко бранище, Беловежка гора и Баварска гора. Вредителите в горите и начинът да комуникираме с обществото чрез горската педагогика“. Експертите разгледаха различни елементи в процеса на общуване с отделните цели и възрастови групи, решаваха потенциални казуси и търсеха правилните решения, обсъждаха необходимите ресурси и инструменти, възможните комуникационни канали и ги представиха пред колегите си. Според тях лесовъдската професия и дейностите в горите са специфични и хората невинаги разбират в какво се състоят

те и защо са важни. Горските педагози са категорични, че основни партньори в процеса на комуникация с обществеността са медиите, а в работата с децата – родителите и учителите.

В програмата на конгреса беше включен и Пазар на активностите, на който организациите показаха свои рекламни и образователни материали. Съпътстващата вечерна програма за участниците бе изпълнена с изпълнения на фолклорни песни и танци. Участието на Клуб „Златните кукери“ – Чепинско, осигурено със съдействието на СЗДП – Враца, изненада приятно участниците и ги заинтригува с представянето на автентични български обичаи (сн. 10 и 11).

Част от участниците в конгреса успяха да се включат в екскурзия до Природен парк „Витоша“, а друга – да пътуват с теснолинейка по маршрута Аврамово – Аврамови колиби и да се насладят на живописното ждрело на Чепинска река и седловината Аврам, която разделя Рила и Родопите.

Създадена през 2007 г. по инициатива на Австрия и Германия, Европейската мрежа на горските педагози започва провеждането на годишен конгрес с участители на представители на европейски страни, но дейностите по горска педагогика се развиват в Европа повече от 40 години. У нас те започнаха преди близо 15 години, като досега за горски педагози са обучени 300 лесовъди и специалисти от горския сектор. Следващият Европейски конгрес ще се проведе през 2025 г. в Унгария.

**Жея СТОИЛОВА**  
**Снимки: Йордан ДАМЯНОВ**  
**и Станислава КРУМОВА**

Горските пожари през 2024 г.



## БЕЗОТГОВОРНОСТТА Е НАЙ-ОПАСНАТА ИСКРА

Съгласно статистиката на Националния институт за метеорология и хидрология лятото на 2024 г. (месеците юни, юли и август) е най-горещото и едно от най-сухите в България от началото на века.

Юни бе най-топлият от 1930 г. насам, а юли е почти толкова топъл, колкото е бил през 2012 г. – най-топлият досега. Август също е един от най-горещите в сравнителен план месеци.

Сезонните количества валежи в по-голямата част от страната са под или около климатичната нор-

ма. След хладния и дъждовен май юни е с валежи под нормата, което доведе до ранно засушаване през юли. Сушата продължи и през август.

През април и май вследствие на падналите обилни валежи се натрупа голямо количество биомаса (тревна постилка и храсти). Тези условия в комбинация със силен вятър особено в горещите следобедни часове на деня, създадоха условия за възникване и впоследствие бързо разпространение и разрастване на пожари.

През първите 9 месеца на годината в горските територии в страната възникнаха 549 пожара, които обхванаха площ 170 594 декара. От тях 15 321 дка са пострадали от върхови пожари.

Най-много пожари и засегнати площи за същия период е имало през 2000 г. – 1362 пожара на площ 463 522 дка, от които 114 226 дка са засегнати от върхови пожари, както и през 2007 г. – 1472 пожара на площ 429 802 дка, от които върховите пожари са нанесли щети върху 70 335 декара.



В ДГС – Хисар, бе обявено бедствено положение



Национален парк „Рила“ – пожар на труднодостъпни терени



Тези данни потвърждават, че предприетите организационни дейности оказват положителен ефект, тъй като в условията на наблюдавано значително затопляне и засушаване броят на пожарите и засегнатите територии от тях е значително по-малък в сравнение с 2000 и 2007 година. Трябва да се изкаже специална благодарност за самоотвержената борба с огъня и овладяването му на служителите от държавните горски и ловни стопанства, регионалните дирекции на горите, структурите на Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“, общини, служители на Министерството на отбраната, доброволци и други. Значителен ефект в борбата с пожарите бе постигнат чрез своевременното включване на автомобили с висока проходимост, снабдени със системи за първоначална атака на пожари, верижни булдозери на териториалните поделения на държавните предприятия, летателна техника и други.

Основната причина за възникване на над 64 % от горските пожари в страната през тази година е човешката дейност, като само 6 % са вследствие на естествени причини. Около 3 % от горските пожари са причинени умишлено, а за останалите причините са неизвестни. В повечето случаи те са свързани с човешко действие и/или бездействие. В тази връзка от Министерството на земедели-

ето и храните и Изпълнителната агенция по горите бе организирана информационно-образователна кампания под името „Безотговорността е най-опасната искра“, която информира населението за последиците и щетите от пожарите. Нейната цел бе да накара хората да бъдат по-отговорни по отношение на боравенето с огън. В кампанията се включиха повече от половината области в страната – Благоевград, Варна, Велико Търново, Видин, Кюстендил, Ловеч, Монтана, Пазарджик, Плевен, Пловдив, Сливен, Смолян, София-град, Стара Загора и Хасково.

С оглед подобряване на превантивната дейност от страна на Изпълнителната агенция по горите и на Главна дирекция „Пожарна безопасност и защита на населението“ бе организирано извършването на съвместни проверки в горските територии с интензивни туристически потоци. Проверени са над 1700 обекта, намиращи се в места с висока посещаемост от хора и попадащи в непосредствена близост до горски територии. При извършените проверки са дадени предписания и са образувани административнонаказателни производства срещу 17 лица.

Традиционно и през 2024 г. утвърденият План за взаимодействие между ИАГ и ГД ПБЗН се изпълни съобразно поставените срокове. От отчетените резултати

може да бъде направен изводът, че спрямо изминалата 2023 г. е налице подобрение в отчетеното изпълнение на мероприятията за защита на горските територии от пожари, заложен в годишните планове за 2024 година. В някои поделения и общински структури има неизпълнение в пълен обем на предвидените мероприятия, заради което са дадени 27 предписания за срочно им изпълнение и са съставени 3 акта за установяване на административно нарушение.

От заложените 1 352 230 л. м бариерни прегради са изпълнени 1 215 750 л. метра. При заложените 1 310 841 л. м лесокултурни прегради са изпълнени 1 321 856 и при заложените 1 940 112 л. м минерализовани ивици има изпълнение на 2 114 987 л. м, като дейността продължава.

Независимо от взетите превантивни мерки горските пожари засегнаха 27 821 дка иглолистни и 120 653 дка широколистни насаждения. Смесените насаждения са на 3355 дка, а около 17 984 дка са опожарените тревни, незалесени площи и мъртва горска постилка.

Опожарените горски територии, държавна собственост, са на площ 97 016 дка, общинска собственост – 50 440 дка, частна – 18 319 дка, църковна – 516 декара. Опожарените горски територии, собственост на юридически лица, са 3522 декара.



В ДГС – Стара Загора, също бе обявено частично бедствено положение

ДГС – Маджарово, в огнения ад



През 2024 г. най-тежка бе ситуацията през юли, когато възникнаха 178 пожара, засегнали площ от 113 074 дка, от които 11 238 дка върхово. Най-големите пожари тази година са в района на ДГС – Елхово (пожарът се възобнови няколко пъти и засегна 41 814 дка), ДГС – Свиленград (2 пожара с обща площ над 27 000 дка горски територии), ДГС – Хисар (5 пожара на обща площ 8874 дка), ДГС – Маджарово (2 пожара със засегнати над 8000 декара).

Във връзка с възникналите пожари беше обявено бедствено положение в част от районите на Държавните горски стопанства – Елхово, Хисар, Тополовград, Маджарово, Свиленград, Симитли, Струмьяни, а частично бедствено положение – в Държавните горски стопанства – Ивайловград, Стара Загора, Катунци, и в община Дупница заради огненото бедствие в Национален парк „Рила“.

От областните управители на Хасково, Стара Загора и Шумен бяха издадени заповеди за спиране на дейностите в земеделските земи поради високия риск от възникване на пожари.

На работна среща, ръководена от зам.-министъра на земеделието и храните д-р инж.

Мирослав Маринов, с участието на ръководството на Изпълнителната агенция по горите, директорите на държавните предприятия и регионалните дирекции по горите бе взето решение за изготвяне на план за възстановяване на опожарените площи и приоритетното възстановяване на горите в близост до населените места и ерозиралите терени. Това са част от спешните мерки, които горските структури в страната предприемат в края на пожароопасния сезон.

Важна стъпка в процеса на възстановяване на гората е изборът на подходящи дървесни видове и обезпечаване на необходимия посадъчен материал. Предстои държавните горски стопанства да изготвят необходимата документация за залесяване и подходяща почвоподготовка. Експертите ще предвидят и подходяща схема за залесяване и отглеждане в зависимост от степента на увреждане на дървесината. По време на целия процес контролните органи ще наблюдават изменението на жизненото състояние на дървостоя в опожарените площи с цел предприемане на допълнителни мерки.

### **Отдел „Контрол по опазване на горските територии и защита от пожари“ в ИАГ**



Засегнати от огъня площи в ДГС – Елхово

ДЛС „Осогово“ след стихията

## Обмяна на опит

# Горски служители и пожарници участваха в обучение за гасене на горски пожари в Австрия

Горски служители от Северозападното държавно предприятие и пожарници от Участък „Пожарна безопасност и защита на населението“ – Априлци, участваха в обучение за гасене на горски пожари в Каринтия, Австрия. В продължение на седмица в началото на септември българите обменяха опит с австрийските си колеги в специализиран образователен център за доброволци в Клагенфурт. Обучението бе организирано от фондация „Априлци“, представявана от Красимира Димова, която от години живее в Австрия и подпомага с благотворителни дейности родния си град Априлци. До момента с нейна помощ на противопожарната служба в града и региона са дарени пет противопожарни автомобила от техните колеги в провинция Каринтия. Домакини и инициатори бяха началникът на противопожарната служба на Каринтия инж. Рудолф Робин, неговият предшественик инж. Йозеф Мешник, с активното участие на кмета на Санкт Якоб Гунтрам Пердахер и кмета на община Априлци инж. Тихомир Куценски, който придружи огнеборците и участва в обучението.

Учебният полигон в град Клагенфурт е единственият по рода си в Австрия и е специализиран в симулиране на различни видове пожари в реални условия. Лесовъдите и пожарниците от България тренираха с ново противопожарно оборудване за извънредни ситуации и почерпиха опит от своите колеги по няколко основни теми, свързани с раз-



пространението на пожара при различни симулирани ветрове на склона, ролята на наклона на терена, ефективното използване на противопожарните раници и други. Центърът дава възможност в различните полигони да бъдат пресъздавани ситуации с естествени горящи материали, при гасенето на които обучаваните практикуват на възпламенени повърхности, при високи температури, обгазяване, променливи наклони на терените, промяна на интензивността на огъня в различните части на пожара. Целта на обучението е в контролирана среда да се придобие първоначален опит, водещ до ефективност и бързина в действията на пожарниците и горските служители и безопасност за тяхното здраве при гасене в реални условия. Участниците в интензивния курс се учат да взаимно-

действат помежду си в различни групи, да обслужват хеликоптерни площадки при пълнене на контейнери с вода, предназначени за гасене на недостъпни участъци в горите и други.

„Пожарното управление на доброволческите отряди на Каринтия си сътрудничи с България от години и това сътрудничество е устойчиво. Фокусът е върху ученето един от друг и един с друг“ – казва инж. Клаус Чабушник – ръководител на Държавното противопожарно училище в Клагенфурт.

„В България има много малко доброволчески противопожарни формирования. За сравнение в Австрия има почти 260 000 пожарници, като почти всички са доброволци“ – писа по повод австрийското онлайн издание kaernten.org.at.

Това е второто по рода си обучение за български огнеборци, като за първи път се включват и горски служители. Очаква се сътрудничеството с Пожарното управление на доброволческите отряди на Каринтия и Държавното противопожарно училище да продължи с бъдещи съвместни проекти.



*Странични дейности в горите*

## ЮЗДП – Благоевград, развива възможности за допълнителни приходи



Информационният център на ДГС – Рилски манастир, до екопътеката към природната забележителност „Стобски пирамиди“

**Наред с основните си задачи, насочени към устойчивото стопанисване и поддържането на разнообразието на екосистемите, опазването на биологичното разнообразие и горските ресурси в горите – държавна собственост, Югозападното държавно предприятие – Благоевград, развива голям обем странични дейности. От години някои от държавните горски стопанства реализират приходи от производство на плодове, зеленчуци и декоративни растения, от туристически услуги, спортен риболов и други. За перспективите и успехите, постигнати в тази дейност, разговаряхме с инж. Димитър Димитров – началник-отдел „Иновации и странични дейности“ в ЮЗДП – Благоевград. Посетихме и част от обектите, които избрахме с помощта му.**

ЮЗДП – Благоевград, стопанисва горските територии, попадащи в границите на 8 административни области – Благоевград, Кюстендил, Перник, София и София град, и в стопанствата от Ловешка, Пазарджишка и Пловдивска област. В териториалния обхват на Предприятието са планините Витоша, Рила, Пирин, Славянка, части от Стара планина, Средна гора и Югозападните Родопи, Осогово-Беласишката планинска редица, западната част на Краищенско-Средногорската област, долините на реките Места и Струма и част от поречието на Искър и притоците им. Климатът и почвените условия са с континентални и средиземноморски черти.

В ДЛС „Кричим“ се намира модерна оранжерия, в която се отглеждат и успешно се реализират над 300 вида различни цъфтящи, декоративни и екзотични видове цветя и храсти. Реколтата от **ореховата градина** е търсена и ежегодно се реализира на вътрешния пазар.

На територията на ДГС – Рилски манастир, е разположен горският разсадник „Герена“ с площ 35 декара. Тук наред с фиданките червен дъб, бял и черен



▲ Ягодовата градина в разсадник „Герена“ в ДГС – Рилски манастир

▲ Невена Добринова се грижи за ягодиовите насаждения



Инж. Никола Ангелов – главен лесничей на ДГС – Самоков, в насаждението с американска боровинка



▲ Американска боровинка

бор под акациите и с грижите на петима служители расте **ягодова градина**. Невена Добринова, която работи в разсадника от 28 години, разказва, че когато заетостта им позволява, с колегите ѝ успяват да отгледат и есенна реколта. Заедно с интереса на хората от околността към вкусния плод нараства и засадената площ, а и приходите от реализацията на ягодите. През 2021 г. плодовете са се отглеждали на 6 дка, а днес площта надхвърля 15 дка, като продукцията се реализира на 100 %. В разсадника се отглеждат и декоративни дървесни видове – кипарис, туя, лъжекипарис и сребрист смърч.

През 2022 г. в разсадник „Лаго“ на ДГС – Самоков, е създадена плантация от **американска боровинка** с площ 40 декара. Проект предвижда съществуваща промишлена сграда в двора на Стопанството да бъде преустроена и пригодена за предприятие (цех) за съхраняване, преупаковане и преработка на плодове и зеленчуци. Областната дирекция по безопасност на храните е издала положително становище, проектът е съгласуван с всички институции и има разрешение за строеж от 2024 година. Директорът на ДГС – Самоков, инж. Александър Кроснев разказва, че миналата година насажденията са пострадали от гъбен патоген и половината от тях са изсъхнали. От културите, с които се е попълвало впоследствие, прихващането е било много успешно – използвани са фиданки, внос от Холандия. В горещия сезон насажденията са поливани постоянно, като системата черпи вода от течащата наблизо река Искър. Продукцията ще бъде продавана на свободния пазар, докато заработи цехът. Намерението е да се засадят и овощни дръвчета, но с условие – за устойчив сорт, вероятно ябълка, който издържа на температурна разлика от 60 градуса. През зимата градусите в района падат до -30°C, а през лятото надхвърлят 30°C. В разсадника се произвеждат и фиданки за собствени нужди за залесяване – смърч, бял бор, ела. Отделена е площ и

за 5000 елови и смърчови фиданки за коледни дръвчета.

Югозападното държавно предприятие има **малинови плантации** на територията на Държавните горски стопанства в Белово (2 дка), Етрополе (2 дка) и Дупница (3.5 дка) с тенденция за увеличаване на заетите площи. В ДГС – Пирдоп, отглеждат червена боровинка на 1.2 декара.

От години ДГС – Брезник, е известно със своята **ябълкова овощна градина** на 6.6 дка със сортовете „Флорина“ и „Мел Роуз“.

Производството на **арония** е съсредоточено в Държавните горски стопанства – Благоевград (1.2 дка), Пирдоп (4 дка), Невестино (8 дка) и Якоруда (12 дка). След преработката ѝ на ишлема ЮЗДП предлага на пазара 100 % натурален сок от арония. Съвместно с винарска

изба „Логодаж“ се произвежда вино от арония и от грозде – сорт „Каберне Совиньон“.

На територията на ДГС – Разлог, се намира помещението за разполагане на инсталация за производство на **етерични масла**, като Стопанството вече притежава виза за проектиране и проект за изграждането ѝ. Ще се произвежда основно борово масло.

Производството на **фуражни култури** като странична дейност е предназначено за задоволяване на нуждите на държавните ловни стопанства от концентриран фураж. Преди няколко години Предприятието отделяше за закупуването на фуражи 300 000, понякога и 500 000 лева. От 2021 г. ЮЗДП – Благоевград, си постави за цел фуражът да бъде изцяло собствено производство. От миналата година нуждите на ловните стопанства от фураж се задоволяват напълно от собствена продукция и не се провеждат процедури за външни доставки.

В ДГС – Симитли, на 32 дка се произвежда разсад от цвекло за нуждите на другите стопанства, които доотглеждат културата. В ДГС – Петрич, фураж се отглежда на 21 дка, от които 11 дка люцерна и 10 дка тревни площи. На територията на ДГС – Белово, расте люцерна на 18 дка и цвекло на 6.8 декара. В ДГС – гр. Елин Пелин, служителите се грижат за 35 дка люцерна, 5 дка тревни смеси и 3 дка цвекло. В ДГС – Катунци, отглеждат 8 дка цвекло, в ДЛС „Кричим“ продукцията е люцерна, слама, сено, тревни смеси и цвекло, в ДГС – гр. Сандански, на 80 дка расте люцерна.

Във всички площи за отглеждане на фуражи е изградена поливна инсталация, като помпите в някои от тях се захранват от изградена за целта фотоволтаична инсталация. Водата за поливане е от регистрирани водоземни съоръжения от подземни води.

**Декоративни видове.** От 2022 г. Предприятието целенасочено увеличава заетите площи с иглолистни и широколистни местни и екзотични декоративни



В ДГС – Якоруда, отглеждат арония



На територията на ДГС – Пирдоп, се развива производството на червена боровинка

видове като люляци, декоративна и японска дюля, цеанотус, клетра, кучи дрян, лейландски кипарис, дойция, жълтуга, филаделфус, потентила, спиреа, снежноплодник, вайгела и други. В отглеждането им участват Държавните горски стопанства в Белово, Дупница, Брезник, гр. Елин Пелин, Етрополе и гр. Гоце Делчев.

**Туристически услуги.** До Благоевград, в м. Бодрост, в близост до ски зона „Картала“, се намира вила „Добро поле“, стопанисвана от ДГС – Благоевград, която може да приеме 28 души. Тя разполага с 13 стаи, апартамент, заседателна зала и ресторант с камина и е прекрасно място за семейни тържества, конференции, фирмени обучения и други. Предстои да бъде завършено изграждането на модерен СПА център със сауна и парна баня.

ДЛС „Кричим“ предлага индивидуални и групови посещения на

единствения по рода си у нас парк, в който са запазени уникални за страната ни дървесни и храстови видове, царския ловен дворец с автентично обзавеждане от времето на княз Фердинанд, бункер и къщата на Келер. Мястото е красив фон за провеждането на културни събития и образователни програми, творчески работилници, представянето на изложби, за ритуали по сключване на граждански брак

функционират четири фотоволтаични инсталации по 30 kW за производство на електрическа енергия за собствени нужди и продажба – в Държавните горски стопанства в гр. Сандански, Кресна, Самоков и Разлог. На Предприятието предстои реализирането на одобрен проект за изграждане на електроцентраля за производство на електроенергия от възобновяеми източници с мощност от 285 kW до края на 2026 г.,

и фотосесии на открито. За свободна продажба са предназначени изработените от природни материали сувенири. На езерото в Стопанството се провеждат състезания по спортен риболов на пъстърва, шаран, толстолоб, щука и кефал.

ДГС – Рилски манастир, изгради и стопанисва информационен център и екопътека до природната забележителност „Стобски пирамиди“, посещавана ежегодно от хиляди туристи.

**Фотоволтаични инсталации за производство на електроенергия.** В Предприятието



СПА центърът до вила „Добро поле“

която ще бъде разположена в обхвата на дейност на ДГС – Кресна. Произведената енергия ще се предлага изцяло на свободния енергиен пазар.

От 2023 г. на територията на ДГС – Кресна, функционира **цех за преработка на обла иглолистна и широколистна дървесина** с капацитет 4000 – 5000 м<sup>3</sup> годишно. Поточната линия е оборудвана с машини и съоръжения за производство на сурови и просушени дъски, греди, дюшеме, сачак и други. На този етап продукцията се реализира на вътрешния пазар и в Гърция.

ЮЗДП – Благоевград, завоюва водеща позиция с представянето и реализирането на иновативни решения в горския сектор. Едно от тях е **проект за парк**, в който децата ще могат да учат интересни факти за природата, като се докоснат до нея с всичките си сетива. Чрез занимателни игри горските педагози ще помагат на децата да опознават професията на лесовъда, света на флората и фауната у нас, растителните видове и измененията, причинени от климатичните промени. Ще имат възможност да разберат как се залесява, какво се случва с отпадъците – резултат от човешката дейност, и в периода им на разпад. В специален сектор, посветен на опазването на горите от пожари, ще бъдат

## Въглеродните кредити дават още възможности

Особено интересно за екипа ни бе да научим, че сред бъдещите планове на Югозападното държавно предприятие е работата за т.нар. въглеродни кредити. Успешното абсорбиране на въглерод в измерими количества дава възможност за продаването му срещу „въглеродни кредити“. Един тон въглероден диоксид е равен на един кредит. Някои борси дават 200 и повече долара за 1 кредит. За условията на страната ни са възможни няколко начина за натрупване на въглеродни емисии и калкулирането им: производство на тор и органика, които се внасят в почвата; производство на биочар – дървени въглища (стар метод, използван в амазонските джунгли от местните жители, които обогатявали почвата си, защото била бедна на органика заради бързия кръговрат на веществата); създаване на нови и млади бързорастящи гори. Такива практики са известни в Европа при частното стопанисване на горите.

Инж. Димитър Димитров споделя: „Приложимите технологии за производство на „въглеродни кредити“ в ЮЗДП са залесяване, развитие на биоразнообразие, производство на биовъглен и други. Наличието на въглеродни кредити би довело до редица ползи за Предприятието като алтернативни парични потоци, лидерско място в борбата с климатичните промени, международно признание, възможност за участие в научноизследователски разработки, възможност за участие във финансиращи програми на ЕС за борба с климатичните промени“.

представяни проблемите, които произтичат от тях.

Проектът ще се реализира на площ 45 дка на територията на Държавен горски разсадник „Локорско“, на ДГС – София. Предвижда се строителството в него да е

без промяна на предназначението и да е изпълнено изцяло с естествени материали. По чакълирани алеи посетителите ще преминават покрай образователни къщички. Всяка къщичка ще представя животно или птица с характерните

за тях звуци, за мечката е предвидена изкуствена пещера – бърлога. Децата ще разполагат със зелен лабиринт, батут, беседка, зони за фризби, катерене, пикник и други. В непосредствена близост е оранжерията за доотглеждане на фиданки, където посетителите могат да се запознаят с процеса на производство на контейнерни фиданки. Проектът включва паркинг за 110 коли и няколко автобуса.

Предстои проектът да бъде представен пред всички заинтересовани институции.

Женя СТОИЛОВА

Снимки: Йордан ДАМЯНОВ  
и архив на ЮЗДП –  
Благоевград



ДГС – Кресна, разполага с наземна фотоволтаична инсталация

# Фитосанитарно състояние на буковите гори през пролетта на 2024 г. и щети, нанесени от буковия скокльо

Д-р инж. Петя ДИМИТРОВА-МАТЕВА – ИАГ, доц. Светослав АНЕВ, проф. Николина ЦВЕТКОВА, доц. Динко ОВЧАРОВ – ЛТУ, доц. Ганка ЧАНЕВА – СУ „Св. Климент Охридски“, проф. Вера АЛЕКСИЕВА – Институт по физиология на растенията и генетика

**Наблюдаваните климатични промени се отразиха и върху здравословното състояние на обикновения бук (*Fagus sylvatica* L.). Влошеното състояние на буковите насаждения в страната през настоящата година е в резултат от суша, листоповреждащи насекоми и фитопатогени. Европейски учени алармират, че в условията на изменение на климата се очаква намаляване на устойчивостта на бука в резултат от по-честите засушавания и продължителните периоди на високи атмосферни температури.**

Разпространен в почти цяла Европа, в България букът образува обширни чисти и смесени насаждения с иглолистни и широколистни дървесни видове. Те се намират в диапазона от 700 до 1700 м н.в. и имат важно вододайно, защитно и рекреационно значение. Букът се смята за сравнително устойчив на насекомни вредители и гъбни заболявания. Сигнализираните в информационната система на ИАГ увреждания по бука са причинени от абиотични фактори, по-рядко суховършия, съхнене и гниене на дървесината, а насекомни вредители са съобщавани в отделни години на малки площи и в слаба степен. В условията на климатични промени, чести засушавания и продължителни високи температури се увеличава вероятността от комплексно влошаване на фитосанитарното състояние на буковите гори поради слънчево изгаряне, нападения от насекоми и болести (Langer & Вußkamp, 2023).

Проучванията на трофично свързаните с род *Fagus* насекомни видове показват, че най-многобройни са листоповреждащите насекоми (Димитрова, Овчаров, 2004), като 2/3 от тях са листоминиращи (Димитрова-Матева, 2008). В страната ни се срещат 7 вида миниращи насекоми, чиито ларви са монофаги по листата на бука – един бръмбар и 6 вида дребни пеперуди (молци). Най-често срещаният листоминиращ вид в буковите гори е буковият скокльо (*Orchestes fagi* L.), който периодично се наблюдава с висока



Покафеняване на листата на бука (сн. Иван Василев – ДГС – Тетевен)

численост. Тъй като тази група насекоми са скрито живеещи, борбата с тях е трудна. Числеността на вредителя може да се регулира успешно с помощта на правилно проведени горскостопански мероприятия (Сталев, 1991). Тя се запазва сравнително ниска при провеждане на отгледни сечи с ниска интензивност до 15 – 20 % и се покачва значително при падане на пълнотата под 0.6 – 0.7.

През май т.г. в страната беше наблюдавано ранно покафеняване на буковите гори, подобно на измръзване (сн. 1). В модул „Лесопатологично обследване“ към 01.08.2024 г. е сигнализирана за-

сегната площ от 21 778 дка букови гори, разположени между 650 и 1650 м надморска височина. При теренна проверка е установено интензивно нападение от буков скокльо. Констатирано е и измръзване на по-рано разпукналите се листни пъпки на бука при рязкото понижаване на температурите в отделни райони на страната. Топлата зима и по-ранният старт на вегетацията осигуриха благоприятни условия и за дохранването и плодовитостта на презимувалите индивиди на *O. fagi*.

Първото съобщение за масово нападение от буков скокльо датира от 1927 г. за Риломанастирските гори (Димитров, 1927), а по-късно и за Бачковския манастир (Ангелов, 1961). За листоминиращи насекоми по бука са съобщили още Томов и Тренчев през 2000 година. Научни проучвания върху биологията, екологията и значението на *O. fagi* за бука в България са извършени в периода 1989 – 1996 г. от доц. Здравко Сталев и в периода 2004 – 2008 г. от д-р инж. Петя Димитрова-Матева. Оптималните условия за развитието на листоминиращите насекоми по бука са в диапазон от 700 – 800 м н.в., в близост до открити площи, при изложения и пълнота, създаващи оптимални условия за достигане на достатъчно ефективна температура за развитието на насекомите. През 2024 г. благоприятните за развитието на буковия скокльо условия са достигнали до 1350 м н.в. в много райони на страната (сн. 2). Високата плътност на



*O. fagi* е наблюдавана и в буковите гори на съседните западни държави – Република Северна Македония и Република Сърбия.

Буковият скокльо е малко бръмбарче с размери до 4 мм (сн. 3) и скакателни задни крака. Видът има едногодишна генерация. Зимува като имаго, а презимувалите бръмбарчета излизат от зимните си леговища през втората половина на март, когато температурата на въздуха се задържа трайно над 4°C (Сталев, 1991). За да добият полова зрялост, те се дохранват с млади, богати на разтворими захари и протеини, букови листа. При храненето си изгризват малки кръгли отвори по листата, а при интензивно нападение – и по пъпките и куполите на жълдите. Повредите от възрастните индивиди заемат средно 3.8 % от площта на листната петура (Димитрова-Матеева, 2008). Богатата храна води до по-висока плодовитост и увеличаване на популацията на насекомото (Docherty et al., 1996). Установено е, че при благоприятни условия плодовитостта на женските може да достигне до 35 – 60 яйца (Nielsen, 1966, Grimm, 1973). Най-силно е увреждането в долната част на короната, която се разлиства първа и е най-близо до земната повърхност.

В рамките на една седмица женските индивиди снасят яйцата си, разположени по едно в централната жилка на току-що развилите се млади листа, където сокотечението е най-интензивно (Bale, 1977). Яйцето е овално, бяло, с дължина до 0.7 мм и ширина 0.3 мм (сн. 4).

Новоизлюпената ларва (сн. 5) се храни с паренхимната тъкан между двата епидермиса на листната петура, образувайки първоначално линейна галерия, а впоследствие – петновидна мина. В нея се виждат екскрементите на насекомото, а в периферията на листото се намира и какавидната камерка. Увредената тъкан става кафява и наподобява повреда от измръзване. Засегнатата площ може да заеме до 88 % от листната петура.

Периодът на развитие от яйце до имаго варира между 2 и 6, а обикновено продължава 5 седмици. В нашите условия храненето на ларвата започва от април, какавидирането протича в средата на май, а на по-голяма надморска височина – и в началото на юни. След това бръмбарчетата се хранят с крехки-



Повреди от пролетта на 2024 г. на 1450 м н.в., Петрохан (сн. доц. Светослав Анев – ЛТУ)



Бръмбар на *Orchestes fagi* (сн. инж. Симона Зинова, ЛЗС – Варна)



Яйце на *Orchestes fagi* (сн. д-р инж. Петя Димитрова-Матеева – ИАГ)



Ларва на *Orchestes fagi* (<https://insektarium.net>)

те листа на други дървета, храсти и тревисти растения и живеят скрити в мъртвата горска постилка и пукнатините на дърветата.

В литературата е посочено, че листоминиращите видове от род *Orchestes* могат да редуцират растежа на листата, да причинят преждевременен листопад, а при по-често нападение от буковия скокльо е наблюдавана и липса на естествено възобновяване (Mihál & Cíček, 2001). Масовото размножаване и високата плътност на листоминиращите насекоми в овощните градини предизвикват преждевременно окапване на листа и плодове, намаляват растежа на плодовете и редуцират залагането на плодните пъпки за следващата година (Hering, 1951). Също така влияят на интензитета на транспирацията и на хлорофилното съдържание (Иванов, 1976; Reissin et al., 1982 г.).

В хода на еволюцията растенията са развили сезонни и възрастни, механични и химични защитни механизми, които намаляват уврежданията (промяна във фенологичното развитие на растението гостоприемник, трихоми и други клетъчни промени в растението, химична защита чрез инхибитори и вторични метаболити като терпени, алкалоиди, сапонини, феноли и др.). От своя страна, листоминиращите насекоми са изработили адаптивно поведение, което им подсигурява оптимални условия за яйцеснасяне и развитие; защитава ги от измененията в хидротермичния баланс, от ултравиолетовата радиация, от отмиване с вода или преместване от вятър, от естествените им врагове или болестни инфекции. Въпреки частичната загуба на хлорофилносна тъкан в увредените листа се наблюдава транспорт на вещества, благодарение на калусоподобни хифи между двата епидермиса (Hering, 1951).

Много изследвания показват, че устойчивостта на растенията към биотичен и абиотичен стрес корелира с активността и количествата на антиоксидантните системи и съответните ензими (Foyer et al., 1995; Trebst et al., 2002 г.). Биохимичните и физиологичните анализи на повредени от ларвите на буков скокльо листа, извършени от Института по физиология на растенията и генетика – БАН, и на Лесотехническия университет, доказаха индуциране на стрес и потискане на метаболизма на засегнатите

растения (Miteva et al., 2006, 2007, Димитрова-Матева и др., 2014, Анев и др., 2015, Lamtom et al., 2016, Anev et al., 2021). Резултатите от проучванията показват, че ларвите на *Orchestes fagi* прекъсват проводящите тъкани в листата на бука и ограничават притока на вода и на минерални вещества, а дишането и продуктите от метаболитните процеси на насекомото променят влажността на листата. В резултат на това се освобождават азотни съединения, покачва се концентрацията на соли и токсини, което допълнително увеличава риска от дехидратация на листата. Ларвите активират антиоксидантната защита на бука, в резултат на което растенията развиват механизъм за локализиране на уврежданията от насекомото, предпазвайки здравите части на листата. Наблюдава се повишаване на интензивността на фотосинтезата и на транспирацията при по-слаби повреди, като опит за компенсация на загубите от листна площ.

Устойчивостта и продуктивността на горите се влияят от редица фактори – основно повишените температури и неблагоприятното пре-разпределение на валежите през годината. Дървесните растения особено по-дълговечните и с по-бавен цикъл на смяна на поколенията, се адаптират по-бавно към променените, което води до натрупване на стрес, влошен физиологичен статус, податливост на заболявания и вредители, намалена жизненост и продуктивност. В резултат на всичко това тяхното оцеляване е в риск. Задълбочаващото се натрупване от климатичните промени върху жизнените процеси налага адаптиране на лесовъдските подходи за стопанисване на горите, в т.ч. и буковите, с фокус върху по-щадяща промяна на средата при сечта, за да могат отделните дървета да заделят ресурси за аклиматизация към променените условия.

Любопитно! *Orchestes fagi* е единственият бръмбар хоботник, чиито ларви минират листата на дърветата от род *Fagus* в Северното полукълбо. В Южното полукълбо, където аналог на обикновения бук е *Notofagus solandri*, листата се минират от ларвите на хоботника *Neomyctra pulicaris*.

## Анкета

**Списание „Гора“ продължава анкетата сред лесовъдската колегия по проблемите на съхненето на иглолистните култури в България. Каним лесовъдите, научните работници, представители на неправителствените организации и обществеността активно да участват в дискусиата, като отговорят на два въпроса:**

1. Бихте ли посочили причините за съхненето на иглолистните култури в България?
2. Какви решения на проблема бихте очертали?

Чл.-кор. д.н. Георги ГЕОРГИЕВ –  
директор  
проф. д-р Маргарита ГЕОРГИЕВА –  
научен секретар на Института за гората – БАН

**1.** Във връзка с наблюдаваните през последните години климатични промени горските насаждения са обект на все по-чести и интензивни стресове. В резултат на физиологичното отслабване на дърветата заболяванията, причинени от инвазивни гъбни патогени, могат да станат унищожителни, обхващайки обширни горски територии. При част от патогените по-високите температури през вегетационния сезон могат да доведат до повишаване на агресивността и да благоприятстват разпространението им в по-високите части на планините. Развитие на патогените често настъпва при физиологично отслабване, силни засушавания, ниски температури, както и при повреди от абиотични фактори и насекомни вредители. Заплахите са най-големи при горските култури, растящи на по-малки надморски височини (в долния и средния лесорастителен пояс), извън естествения ареал на иглолистните видове.

През последните години в иглолистните култури на България са установени сериозни повреди от инвазивните патогени *Diplodia sapinea*, *Dothistroma septosporum* и *Lecanosticta acicola*. Силното им разпространение представлява заплаха за видовете от род *Pinus*, нарушава екологичната роля на горите, както и стопанската им функция и рекреационното им предназначение. От 2013 г. се наблюдава тенденция на бързо увеличаване на засегнатите култури от бял и черен бор вследствие на продължително засушаване през 2012 – 2013 година. Най-сериозни повреди са отчетени в районите на Южноцентрална България. Широкото разпространение и интензивното развитие на инвазивните патогени *Diplodia sapinea*, *Dothistroma septosporum* и *Lecanosticta acicola* водят до отслабване и унищожаване на голям брой дървета на местни или интродуцирани видове от род *Pinus*. Патогените се развиват с голяма интензивност при наличие на благоприятни климатични условия (повишена температура и въздушна влажност, мека зима и влажна пролет). Силното разпространение на патогените допринася за физиологичното отслабване на боровите дървета, които стават по-податливи на нападение от агресивни ксилофаги и други гъбни патогени.

**2.** Устойчивостта на боровите култури извън естествения им ареал зависи в изключителна степен от навременното провеждане на лесовъдски отгледни мероприятия, насочени към подобряване на условията на растеж и профилактика на появата на гъбни патогени. Прореждането на горските култури допринася за намаляване на конкуренцията за влага в почвата, подобряване на физиологичното състояние на дърветата и повишаване на продухваемостта в короните на дърветата.

При развитие на силни епифитотии най-ефективни са санитарните сечи. Изваждането от насажденията на силно засегнатите дървета подобрява условията за растеж на останалите и намалява риска от нападения от високоагресивни насекомни вредители.

В случай на поява на короядни огнища е целесъобразно провеждане на санитарни сечи, съдържащи елементи на използване на ловни дървета. При тях част от отсечената дървесина може да се използва за привличане на вредителите, които следва да се унищожават преди появата на новата генерация.

# Лесотехническият университет посрещна своя стотен випуск

Церемонията по откриването на новата учебна година в Лесотехническият университет събра в Аулата студенти, преподаватели, настоящи и бивши членове на ръководството. С вълнение и радост от потапянето отново в активния академичен живот и под звуците на химна на ЛТУ присъстващите в залата отбелязаха заедно началото на учебната 2024 – 2025 г., която ще отброи стотния поред випуск в историята на Университета.

Гости на събитието бяха министърът на земеделието и храните Георги Тахов и зам.-министърът д-р инж. Мирослав Маринов, министърът на туризма Евтим Милошев, председателят на Комисията по земеделието, храните и горите към Народното събрание Иван Иванов, изпълнителният директор на Изпълнителната агенция по горите инж. Стоян Тошев, председателят на Съюза на лесовъдите в България проф. д-р Иван Палигоров, изпълнителният директор на Националния борд по туризъм д-р Полина Карастоянова, зам.-кметът на район „Студентски“ доц. д-р Драгомир Стефанов, зам.-ректорът на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ проф. д-р Стоян Шишков, ректорът на Минно-геоложкия университет „Св. Иван Рилски“ проф. д-р Ивайло Копрев, бившите ректори на ЛТУ проф. д.н. Нино Нинев и проф. д-р Веселин Брезин (сн. 1). Специален гост на церемонията бе арх. Фани Данаджиева – внучка на най-големия дарител на Университета Димитър Христов. На негово име, по инициатива на наследниците му, е учредена стипендия за студентите отличници от специалност „Горско стопанство“.

В академичното си слово ректорът на ЛТУ доц. д-р Христо Михайлов (сн. 2) отправи топли приветствени думи към студентите и обърна внимание на първокурсниците, които за пръв път пристъпват прага на избора от тях университет. „Това не е поредното откриване на една обикновена учебна година – заяви той, – а е начало на година, знаменателна за Университета. Предстои да отбележим 100 години от началото на висшето лесовъдско образование в България. С този цял век живот на специалността „Горско стопанство“ ние оставаме в историята и я градим, поставяме стандарти, зада-



им от по-горните курсове с думите, че те са част от поколението, което има за задача да вземе решения за устойчиво развитие на националната ни икономика, да изгради стратегии, които да опазват природните богатства на страната ни. Инж. Стоян Тошев, възпитаник на ЛТУ, поздрави всички студенти за началото на учебната година, бла-



ваме критерии, с които колеги от другите университети да се сравняват и да взимат пример“. По думите на ректора учебната 2024 – 2025 г. започва повече от добре – издадено е разрешението за ползване и въвеждане в експлоатация на Клиниката за дребни животни и лабораториите и учебните зали към нея във Ветеринарно-медицинския факултет на ЛТУ, спечелен е проект за професионални докторанти в силна конкуренция с редица други висши училища на стойност над 2 300 000 лева. Учебната година започва с освежени лаборатории, с ремонтирана инфраструктура, осъвременени административни офиси на три от факултетите. Работата по модернизацията на материалната база на Университета продължава. Ректорът връчи традиционния символичен ключ на ЛТУ на Дея Пеева – първокурсничката от специалност „Ландшафтна архитектура“, класирала се с най-висок бал в тазгодишната кандидатстудентска кампания (сн. 3).

Приветствия към студентите отправиха министърът на земеделието и храните Георги Тахов, председателят на Комисията по земеделието, храните и горите Иван Иванов, министърът на туризма Евтим Милошев и изпълнителният директор на ИАГ инж. Стоян Тошев. Георги Тахов се обърна към първокурсниците и колегите



годари на тях и на преподавателите им за всеобщите усилия и волята им да продължат напред. Към първокурсниците той се обърна с думите: „Вярвам, че във всеки един от вас има надежда, има желание да се надгради като специалист. Уверен съм, че всички вие трябва да следвате пътя, който сте избрали – пътя на лесовъда. Той никак не е лесен, напротив – изпълнен е с много трудности и лишения, но вярвайте, усилията си струват“.

Поздравителни адреси се получиха от председателя на Съвета на ректорите на висшите училища в Република България проф. Миглена Темелкова и от ректора на Софийския университет проф. д-р Георги Вълчев. След церемонията в Аулата откриването на учебната година продължи по факултети, където студентите получиха своите книжки.

**Борислав БЕЛДЕВ**  
Снимки: Йордан ДАМЯНОВ

# Преизмерване на дървета в постоянна пробна площ в резерват „Баюви дупки – Джинджирица“

Д-р инж. Георги ГОГУШЕВ, инж. Мирослав ШУМАРОВ – РДГ – Благоевград

Горите са дълговечни екосистеми и установяването на динамиката и растежа на дървостойките изисква натрупване и анализиране на информацията от наблюдения и измервания, извършвани за дълги периоди от време. Съществуват много методи за измерване на растежа и продуктивността на дървостойките, но за оценка на структурата и динамиката на горите най-подходящо е залагането на постоянни пробни площи. В България няма заложени много такива площи, но дори и съществуващите не се използват и данните от тях не се анализират.

В настоящия материал се разглеждат данните от преизмерването на постоянна пробна площ в местността Хайдушка чешма, намираща се в границите на резерват „Баюви дупки – Джинджирица“. Пробната площ е заложена през 1976 г. в чисто насаждение от бяла мура. Надморската височина е 1950 м, на склон със северозападно изложение. При първото измерване гората е била на 70 години. Интересът към площта се породи от факта, че успяхме да открием данните от измерването и беше изключително интересно да се извърши преизмерване и да се установи как е растяла и се е развивала гората за толкова дълъг период от време. Близо 45 години след измерването на дърветата все още можеха да се различат номерата по тях и с много труд успяхме да ги възстановим. Всяко колебание за номера на дървото налагаше връщане назад във времето и живота на гората. Да проследиш как са расли дърветата,

кое е загинало, как са се конкурирали и защо едно е порасло два пъти повече от другото е опит, който нито един учебник по лесовъдство не може да ти даде.

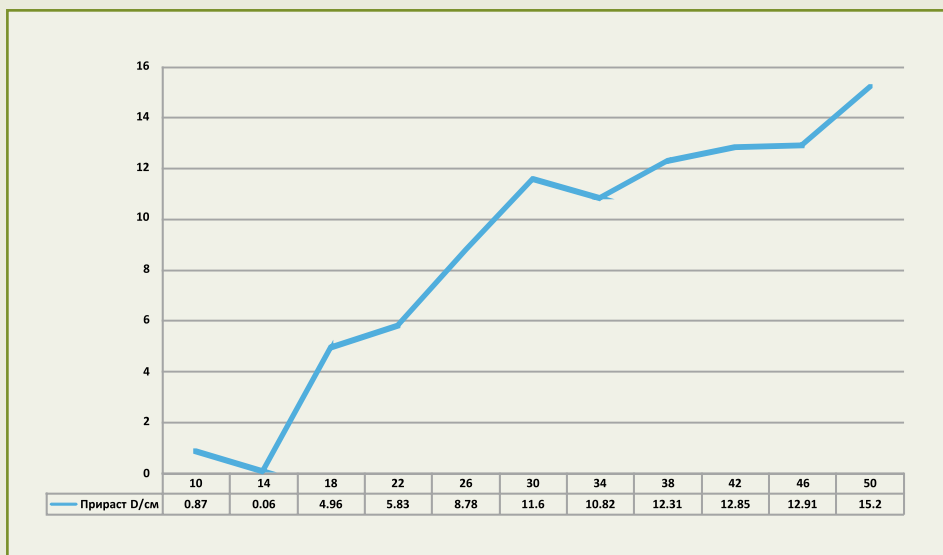
Измерванията през пролетта на 2024 г. се извършиха с клупа в мястото, отбелязано на дърветата през 1976 година. Измерван е само един диаметър – от горната страна на склона с рамо на клупата, насочено по хоризонтала. Точността на записване на данните е 0.1 сантиметър. Възстановени са номерата на всички дървета по стандартния начин и е подновена боята на гръдна височина, отбелязана през 1976 година.

Поради статута на защитената територия в пробната площ не са се извеждали сечи за изминалия период. На терен ясно личат дънерите на отсечени дървета и това показва, че преди да се заложи площта, е извеждана отгледна сеч. Интересно е, че все още има напълно или частично живи дънери. Те продължават да живеят десетилетия след като дърветата са били отсечени. Това се наблюдава в някои иглолистни гори – съставени от обикновена ела, зелена дугласка – и се обяснява с връзката между корените на дърветата, която осигурява хранителни вещества и запазва живи дървета без фотосинтезиращ апарат. Смъртността в гората не е много висока. От 244 дървета са загинали само 40, а като кръгова площ – едва 4.6 %. Гората не е била подложена на сериозни повреди от абиотични фактори, независимо че се намира в горната част на склона. Короните

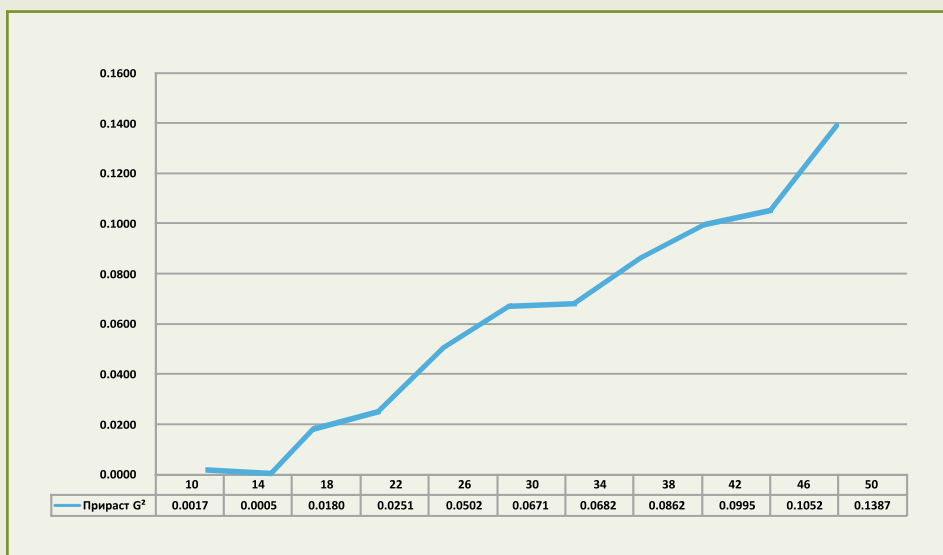
на дърветата са в добро състояние, без следи от сериозни повреди.

Растежът по диаметър и кръгова пробна площ е показан на приложената графика. Дърветата са групирани в степени на дебелина през 4 сантиметра. Графиката на *фиг. 1* показва средните данни за прираста по диаметър за всяка степен на дебелина. Средният диаметър на дървостоя е 40.1 см, като прирастът за 47 години е 9.6 сантиметра. Това показва среден годишен прираст по диаметър на дърветата от 0.2 сантиметра. От графиката се вижда, че съвсем логично с увеличаване на диаметъра на дърветата се увеличава и нарастването. От следващата *фиг. 2*, на която е представено нарастването по кръгова площ, прави впечатление, че кривата запазва наклона си за разлика от кривата на нарастването по диаметър (*фиг. 1*), която след степен на дебелина 30 постепенно се изравнява. Това е съвсем логично и отразява запазване на нарастването на обемния прираст при по-дебелите дървета въпреки намаляването на радиалния. През периода, изминал от първото измерване, са натрупани 24 % от прираста по диаметър на дървостоя и 57 % от прираста по кръгова площ.

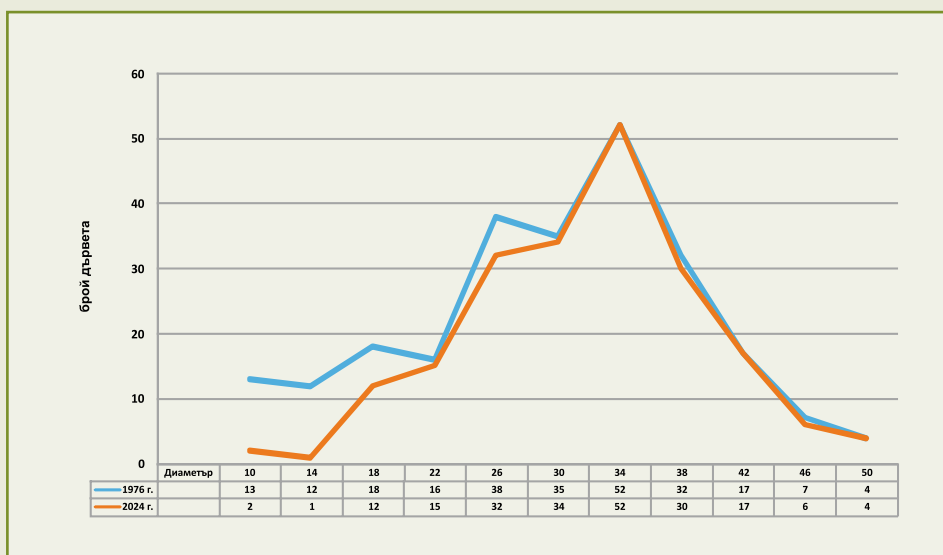
Измерването на височините на дърветата се извърши на 9 дървета с различни размери, като средната височина е 29.7 метра. За съжаление, не разполагаме с данни за височини на индивидуални дървета от предходното измерване, а само със средна височина за насаждението – 20 метра.



Фиг. 1. Прираст D/cm, по степени на дебелина



Фиг. 2. Прираст G², по степени на дебелина



Фиг. 3. Крива на разпределение по степени на дебелина – 1976 г. спрямо 2024 г.

Площта е с правоъгълна форма и съгласно данните от 1976 г. е 2.4 декара. Запасът към 2023 г., изчислен въз основа на извършените измервания, е 229 м³ стъблен обем, което, пресметнато към 1 ха, дава запас от 954 куб. метра. Това е изключително висок запас, който надвишава запасите от растежните таблици за бялата мура. Получените данни показват, от една страна, висок дървопроизводствен потенциал, но зад тях се крият и някои недостатъци на залаганите у нас пробни площи, които имаме и тук:

- Подборът на местата е субективен и най-често се подбират равни участъци с добре запазени дървостои и много добри лесорастителни условия.

- При залагането на правоъгълната форма много често не може да се елиминира включването в площта на граничните дървета и изкуствено се завишава броят им.

- Формата на площите често се различава от правоъгълник, което води до грешки при измерване на площта.

Тези недостатъци могат да се избегнат с прилагането на кръгови пробни площи, които са наложени в практиката на повечето държави.

Структурата на дървостоя по степени на дебелина показва нормално разпределение (фиг. 3). В гората има само единични стари дървета. Много от горите от бяла мура в Пирин се характеризират с такава структура. Най-вероятната причина за това са голи сечи, които в миналото са се прилагали върху големи площи. Тогава бялата мура е била доста търсена, като от нея са произвеждани цепени дъски, използвани при производството на мебели. От фиг. 3 се вижда, че гората напълно запазва структурата си с изключение на отпадането на малка част от дърветата от лявата част на графиката.

Постоянните пробни площи дават много ценна информация както за техническите параметри на горските насаждения, така и за чисто биологичната им характеристика. Те съдържат богата информация за индивидуалното развитие на отделните дървета, която може да подпомага лесовъдите при прогнозиране на развитието на дърветата при различни условия. За съжаление, у нас тази информация почти не се използва.

# Първият Закон за горите

(Продължение от бр. 5)

„Горско управление“ е следващият раздел в първия Закон за горите (1883 г.), който урежда „надзирането и въздигането на горите“ в Княжество България. За управленския орган на държавните гори със закон се учредява „Горско управление“, което е подведомствено на Министерството на финансите, и се ръководи от началник и трима помощници. Ръководителите трябва да са завършили „курс на лесовъдство“ и се явяват „наставници“ на окръжните лесничей. Във всяко окръжие се назначава по един „лесник“, като тези лесничей се делят на два класа – първокласни и второкласни. В Закона, чл. 46, е указано, че всеки окръжен лесничей трябва да има кон, за да може да изпълнява своите служебни задължения.

Задълженията на Горското управление са разписани в чл. 49 и съставляват само три точки: а) да изучава състоянието на горите в Княжеството, да указва „най-сгодния способ“ за отглеждането, експлоатацията и залесяването, като „за посаждането на празните места да указва най-сгодните за всяко място дървета за садене“; б) да изработва наставленията за лесничейте и стражарите; в) да следи за изпълнението на излизащите закони и правилници за горите. По исторически сведения тогава в Княжество България има 14 лесничей и 314 стражари за охрана.

В шест точки на чл. 50 са изброени задълженията на окръжните лесничей. Те трябва да „нагледват“ правителствените (бел. ред. – държавните), общинските и частните гори в техния окръг и да привличат към отговорност нарушителите на закона; да определят участъците за сеч в държавните гори, а за общинските това става заедно с общинския кмет; „да бдят“, както е записано, горските стражари да изпълняват съвестно задълженията си; да наставляват населението за посаждането и опазването на нови гори и да следят за изпълнението на тези наставления; да проверяват сметките от доходите от държавните и общинските гори и... „да извършват всичко, щото им се заповядва от началството им“. До дейността на лесничейте се отнася и указанието да извършват „писмената си част в канцелариите на окръжните управители“.

За охраната на държавните гори във всеки окръг се назначават горски стражари от окръжния управител, а за общинските – от управата на общината с одобрение на околийския началник. За горските стражари важи изискването те да са „хора сведущи и грамотни“, да носят установената униформа и оръжие. Те са задължени „да не пущат никого в горите за сечене и бране на дървета без писмено позволение на надлъжната власт“, да следят за изпълнението на закона и да предават на най-близката административна власт нарушителите, в случай на пожар да го потушават сами или с помощта на населението, да издирват виновниците за пожара и да ги предават на властите и... „да изпълняват всичко,

щото им се предписва от началството“.

Заплатите на служителите по горите се определят по щат. Забранява им се „всяко участие в търгуване на дърва и дървесни изделия“ и строг е чл. 53 от Закона, който казва, че за нарушаване на това правило те се отчисляват завинаги от държавна служба и се предават на съда.

В раздел „Даждията“ (бел. ред. – данъци) са разписани правилата за данъците, които се събират от ползвателите на горите. Частните притежатели на гори не плащат нищо за дървата и материалите, които добиват от горите си, но само за собствена употреба. Трябва да заплащат обаче данък в полза на държавната хазна 5 % от стойността на материала, добиван за строителство или за продан, като е указано, че правилник за това предстои да бъде изработен. За добива от общинските гори за собствени нужди се заплаща на съответната община „едно даждие“ (еднократен данък), който също не трябва да надвишава 5 % от стойността на добитите дърва, дървени материали или въглища. Ако строителният материал е за продан, данъкът от 5 % се дължи и на държавата, и на общината, като размерът се определя от общинския съвет всяка година. Същият процент се определя и за жителите на общините, които нямат собствени бранища и добиват дърва и материали за собствена употреба от близките държавни гори. В случай че материалите се добиват за продажба, процентът на данъка скача на 10. Цената и данъците на материалите от държавните гори се определят от окръжните съвети в присъствие на окръжния управител и лесничей и се утвърждават от Министерството на финансите.

Най-обширният раздел в първия ни Закон за горите се нарича „Наказанията“, съдържа 13 члена и е посветен на мерките срещу нарушителите в горите. Горското управление за държавните гори и кметовете на общините с гори са натоварени да преследват нарушителите на този закон и да търсят обезщетения за причинените от тях повреди. Според количеството (бел. ред. – паричната сума) на иска и степента на нарушенията делата се водят в общинските съдилища от мировите съдии или окръжния съд. Изчерпателна е клаузата на чл. 60, която указва: „Стражарите на държавните, общинските и частните гори, които уловят някой нарушител на настоящия закон, задържат: брадвата, секирата, триона, дървата и другите веществени доказателства на нарушението, освен добитъка, и ги предават на надлежната власт“. Законът постановява, че полицейските и съдебните власти са длъжни да дават „бързото си и неотлагателно съдействие на горските стражари за привличане под съд на виновните“.

Законът дава право на горските стражари заедно с кмета или други съдебни и полицейски органи да влизат в дворовете, фабриките и други, за които има подозрения, че има крадени материали от държавните

гори, и ако „подозрението им се окаже вярно“, да ги конфискуват и да предадат виновния на съд. Същата процедура се предписва и за общинските управи.

Глоби от 1 до 5 лева се налагат на запалилите огън в гората „без извънредна нужда или в опасни за запалване места“. Глобите скачат на 20 – 100 лева за производители на дървени въглища, разпалващи огнищата си в нерегламентирани за това производство места, а ако от тези огнища „произлезе пожар, виновните се наказват с наказателния закон“, т.е. деянието е инкриминирано.

Незаконното изграждане в държавните и общинските гори на бичкиджийница (*бел. ред.* – дъскорезница), къшла (*бел. ред.* – зимна кошара), дялкането (обработката) на дървесината в гората подлежи на глоба от 10 до 100 лв., посочено е и указание за тези, които правят нарушение – „да си дигне фабриката или къшлата и да очисти мястото немедленно“. На същите наказания подлежат и хората, открили в гората фабрики с парни машини, без да имат договори с държавата за това.

Наказания са предвидени и за отсичането на немаркирани дървета, за бележенето на кората и изобщо при причинени повреди на дърветата виновният „се осъжда да заплати глоба два пъти по-голяма от стойността на повредата“. Конфискуваната от такива нарушители на закона дървесина се продава на търг в полза на държавната хазна за държавните гори и съответно – в полза на общината за общинските гори.

Интересна е забележката към този чл. 65, че от наказание се освобождават лицата, претърпели например счупване на колата в гората и тя се нуждае от поправка на място. Тогава те са „свободни да отсекаят потребното им дърво“. Но за установяване на повредата са нужни „вещи люди“ (*бел. ред.* – вещи лица), назначени по съдебните правила, и на основание на изработените таблици за стойността на дървесината за всеки окръг по чл. 57 от Закона за горите.

Член 68 урежда наказателните мерки за пашата на добитъка в забранените за това места в гората. Който пуска добитъка в тях, заплаща на притежателя на гората обезщетение – за кон, бивол, вол и коза то е 1 лв., за свиня – 50 ст., за овца – 30 стотинки. Заловените в незаконна паша добичета се задържат до заплащането на глобата.

Уреден е и моментът за навременното изнасяне на добития дървен материал от сечището – ако лицето не дигне от гората отсечената, с позволително, разбира се, дървесина от държавната гора до определения срок, тя се конфискува в полза на държавата.

Глоби от 100 до 1000 лв. са предвидени за общините, които откажат да отидат да гасят възникналия горски пожар, и от 5 до 20 лв. – за лицата, отказали да направят това. Няма хлабаво и за общините, които отказват да садят нови гори или да отглеждат съществуващите, както е предписано в чл. 6, 7, 8 и 9 от Закона. Глобите

# ДЪРЖАВЕНЪ ВЪСТНИК



ДЪРЖАВЕНЪ ВЪСТНИК  
излиза  
за седмици и публикации  
за седмици и публикации  
за седмици и публикации

Год. VI. СОФИЯ, вторникъ 10 януарий 1884 год. Брой 2.

ОФИЦИАЛЕН ВЪСТНИК  
ИЗДАВА СЪС СЪДЕБНАТА ПЕЧАТЪ  
И ПЛАЩА ДВА ПЪТИ СТОЙНОСТТА НА НАПРАВЕНАТА ПОВРЕДА, И ДА ПЛАЩА ЕЖЕГОДНО ОТЪ 2 ДО 5 ЛЕВА НА ДЮЛЮМА ГЛОБА, ДО ГДЕТО НАСАДИ ОТЪ НОВО ИСКОРЕНЕТО ПРОСТРАНСТВО СЪ ГОРА.  
Чл. 73. Наказанията, предвидени въ настоящия законъ загубватъ силата си (се прѣскрибирватъ) ако до 6 мѣсеца не се подведе виновниятъ подъ съдъ; освѣтъ ония, които съ нарочно подпалили гора, такъва се преслѣдватъ до издирванетоъ имъ.  
II. Заповѣдваме настоящия законъ да се облече съ Държавний печатъ и да се обнародва въ „Държавний Вѣстникъ“.  
III. Исполнението на настоящий указъ се възлага на нашътъ Министръ на Финансите.  
Издаденъ въ Царский Дворецъ въ София на 28 декември 1883 год.  
Но първообразното съ собствената ръка на НЕГОВО ВИСОЧЕСТВО написано:  
Александръ.  
Приподписалъ:  
Министръ на Финансите: Г. Д. Начовичъ.

са от 2 до 5 лв. на дюлюм (*бел. ред.* – мярка за земна повърхност, равна на 919.3 м<sup>2</sup>), а горските власти имат право да наредят на виновните да насадят нужното пространство гора за своя сметка.

Строг е и чл. 72, който гласи: „Който без позволение на Министерството на Финансите изкорени някоя гора, от каквато и категория (*бел. ред.* – собственост) е тя, осъжда се да заплати два пъти стойността на направените повреди и плаща ежегодно от 2 до 5 лева на дюлюма глоба, до гдето насади отново изкорененото пространство от гора“.

Наказанията, предвидени в първия ни Закон за горите, имат давност и загубват силата си („прескрибирват се“, както пише в чл. 73), ако до 6 месеца виновният не се подведе под съдебна отговорност. Този срок обаче не важи за тези, които „нарочно подпалили гора“ – те се „преследват до издирването им“.

Първият ни Закон за горите, приет през 1883 г., действа до 1889 година. От Освобождението до приемането на първата Републиканска конституция на България през 1947 г. са обнародвани още 5 закона за горите – през 1889, 1897, 1904, 1922 и 1925 година.

Светлана БЪНЗАРОВА

# Трофейните качества на благородния елен на територията на СЦДП – Габрово

Северноцентралното държавно предприятие – Габрово, стопанисва държавните горски територии в пет административни области – Габрово, Велико Търново, Русе, Силистра и Разград. В състава му влизат 12 държавни горски стопанства и 4 държавни ловни стопанства.

Дивечът се стопанисва в 17 държав-

ни ловностопански района (ДЛСР) с площ 121 332.6 ха, или 7.9 %, и в 21 предоставени ловностопански района (ПЛСР) с площ 1 411 117.3 ха, или 92.1 %.

Запасът от благороден елен през 2012 г. е 4526 бр. и достига през 2023 г. 10 477. Той представлява

28.9 % от цялостния запас на вида в страната. При достигнати допустими запаси през 2012 г. действителният запас се е увеличил близо 3 пъти.

За анализирания период 2019 – 2023 г. са отстреляни общо 8 благородни елена, чиито трофеи са с над 250 т. по СІС, като 4 от тях са с над 255 точки (таблица 1).

Таблица 1

Трофеи с над 250 т. по СІС в СЦДП – Габрово, в периода 2019 – 2023 г.

№	Място на оценката	Място на отстрела			Възраст, г.	Тегло, кг	СІС, т.	Медал	Участие в изложби
		ДГС, ДЛС	ДЛСР, ДУ	Дата					
2019 г.									
1.	Будапеща – Унгария	ДГС – Свищов	ДУ „Вардим“	15.09	10	13.860	264.48	Златен	Будапеща – 2021 Пловдив – 2023
2021 г.									
1.	Бриони – Хърватия	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	18.09	10	14.400	258.88	Златен	Будапеща – 2021
2.	Бриони – Хърватия	ДЛС „Дунав“	ДЛСР – Батакли	24.11	9	15.600	254.61	Златен	Будапеща – 2021
3.	Бриони – Хърватия	ДЛС „Дунав“	ДЛСР – Бобла	26.09	9	14.840	253.64	Златен	Будапеща – 2021
2022 г.									
1.	НКОЛТ* – Пловдив	ДГС – Разград	ДУ „Пчелина – Островче“	08.12	10	15.050	254.51	Златен	Пловдив 2023
2023 г.									
1.	НКОЛТ – София	ДГС „Болярка“	ДУ „Сашево“	23.11	11	15.720	260.69	Златен	–
2.	РКОЛТ* – Русе	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	15.09	10	13.220	255.31	Златен	ДЛС „Воден – Ири Хисар“
3.	НКОЛТ – София	ДГС – Разград	ДУ „Пчелина – Островче“	02.12	10	13.350	251.46	Златен	–
4.	РКОЛТ – Русе	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР „Ири Хисар“	05.09	9	13.780	244.21	Златен	ДЛС „Воден – Ири Хисар“
5.	РКОЛТ – Русе	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР „Ири Хисар“	22.09	9	11.810	241.21	Златен	ДЛС „Воден – Ири Хисар“
6.	РКОЛТ – В. Търново	ДГС – Елена	ДУ „Буковец“	30.09	13	11.300	239.55	Златен	ДЛС „Воден – Ири Хисар“

Половината от трофеите са от ДЛСР, останалите – от дивечовъдните участъци (ДУ). При добити в страната 15 трофея с над 250 т. до 2004 г. (Нинев, Н., 2004) общият брой на трофеите с толкова точки нараства до 23.

Най-добрите ни трофеи за 2019, 2021, 2022 и 2023 г. заедно с тези, добити до 2004 г., се класират сред първите 40 в света с над 250 т. в историята на трофейното дело. А от първите 30 най-добри 20 са български (Josef Hromas – Michel Nolens, 2000). От тях 4 са добити в ДЛСР и 4 – в ДУ. Десет от трофеите над 250 т. са от ДЛС „Воден – Ири Хисар“ (таблица 2). От всички 23 трофея с над 250 т. само 3 не са от ловностопанските райони на СЦДП – Габрово.

Все повече се набляга на селекционния и трофейния отстрел. Показателен е фактът, че отстрелът в ДЛС „Воден – Ири Хисар“ е 40 % от този в цялата страна. Научно



ДУ „Вардим“ – 264.48 т. – 14.560 кг



ДЛС „Воден – Ири Хисар“ – 258.88 т. – 14.400 кг



ДУ „Пчелина – Островче“ – 254.41 т. – 15.050 кг



## Трофеи с над 250 т. по СІС, добити в България

№	Място и година на оценката	Място на отстрела			Възраст, г.	Тегло, кг	СІС, т.	Златен медал
		ДГС, ДЛС	ДЛСР, ДУ	Година				
1.	Нитра – 1990	ДГС – Силистра	ДГС – Силистра	1988		16.200	273.60	Св. рекорд
2.	Нитра – 1990	ДЛС „Балчик“	ДЛС „Балчик“	1988		18.100	270.44	–
3.	Нитра – 1990	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	1989		17.200	269.94	–
4.	Будапеща – 2021	ДЛС „Дунав“	ДУ „Вардим“	2020	10	13.860	264.48	1-ви рекорд 2020 г.
5.	Велико Търново – 1984	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	1983		14.800	263.23	Св. рекорд
6.	НКОЛТ – София – 2023	ДГС „Болярка“	ДУ „Сашево“	2023	11	15.720	260.69	1-ви рекорд 2023 г.
7.	Будапеща – Унгария	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	2021	10	13.700	258.51	1-ви рекорд 2021 г.
8.	Бърно – 1985		ДЛСР – Искър	1984		14.900	257.32	–
9.	Нитра – 1990	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	1978		14.560	256.78	Св. рекорд
10.	РКОЛТ – Русе – 2022	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	2022	10	13.220	255.31	1-ви рекорд 2022 г.
11.	Велико Търново – 1984	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	1982		13.150	255.12	–
12.	Велико Търново – 1984	ДГС – Разград	ДЛСР – Лудогорие	1983		14.680	254.95	–
13.	Будапеща – Унгария	ДЛС „Дунав“	ДЛСР – Батаклия	2021	9	15.600	254.61	–
14.	Нитра – 1990	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	1983		13.720	254.54	–
15.	ДЛС „Воден – Ири Хисар“ – 2023	ДГС – Разград	ДУ „Пчелина – Островче“	2022	9	15.050	254.51	–
16.	Ческе Будейовице – 1976	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	1975		14.990	253.62	Св. рекорд
17.	Будапеща – Унгария	ДЛС „Дунав“	ДЛСР – Бобла	2021	9	14.300	253.64	–
18.	Пловдив – 1981	ДГС – Силистра	ДЛСР – Каракуз	1978		12.040	251.98	–
19.	Пловдив – 1981	ДЛС „Росица“	ДЛСР – Лъгът	1980		13.100	251.68	–
20.	София – 1987	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	1986		12.750	251.59	–
21.	НКОЛТ София – 1986	ДГС – Разград	ДУ „Пчелина – Островче“	1986	10	13.350	251.46	–
22.	Пловдив – 1981	ДЛС „Воден – Ири Хисар“	ДЛСР – Ири Хисар	1980		11.360	250.06	–
23.	Пловдив – 1981	ДГС – Разград	ДЛСР – Лудогорие	1980		11.690	250.02	–

и практически е доказано, че селекционният и трофейният лов при спазване на правилно полово съотношение водят до повишаване на трофейните качества.

Няколко особено интересни но-

ваторски инициативи се прилагат в СЦДП – Габрово, в анализирания период – ежегодно се провеждат ловно изложение на придобитите трофеи от отстреляните през сезона благородни елени и ловно изложение на паднали рога от вида, участие в регионални, национални и международни изложения с ловна тематика. Тази активност на Предприятието показва практиката му на правилно стопанисване на популацията на благородния елен, която на територията на СЦДП – Габрово, е много добра.

На Световното ловно изложение през 2023 г. в Будапеща най-добрите трофеи бяха от Румъния – 264.31 т., Словакия – 249.30 т., Сърбия – 237.55 т., Унгария – 272 т., но на 13.08.2023 г. в дивечовия резерват в Шалговце, Словакия, бе отстрелян елен, чийто трофей бе оце-

нен от международно жури на 273.59 т. – само на 1 стотна от нашия рекорд.

Изложените дотук данни доказват издигането на България до световния връх на трофейното дело и я затвърждават като желана ловна дестинация. Специалистите ни по лова засега се справят успешно, но сме длъжни да подобрим и съхраним за бъдещето популацията на благородния елен у нас, която е с много добри генетични заложи.

**Инж. Николай ТОТЕВ**

гл. експерт по ловно стопанство

в ДУ „Буковец“

Снимки: Инж. Цветомир

ЦОЛОВ

\*НКОЛТ – Национална комисия за оценка на ловни трофеи

\*РКОЛТ – Регионална комисия за оценка на ловни трофеи



ДУ „Сашево“ – 260.69 т. – 15.720 кг  
(най-добрият трофей в света за 2023 г.)

## Каузата за възстановяването на гора над Габрово обедини лесовъдите и обществеността

Северно от сърцето на географския център на България, който се намира в м. Узана, лежи подбалканския Габрово, град с история, индустрия, хумор и прекрасна природа. На североизток от града се извисява късноантичната крепост „Градище“, наричана още от местните „Пазителката на прохода“, изградена, за да охранява главния път през Шипченския проход още по време на Римската империя. Местността е част от лесопарка и е само на 3 км от града, а разнообразната смесена гора, която расте там, и прекрасната гледка към Стара планина и скалния венец Витата стена са привлекателно място за жителите на града. Лесопаркът „Градище“ има „късмета“ да е толкова обичан, че дори природна стихия не е в състояние да разруши хармонията му. А можело и това да стане.

През март 2013 г. ураганен вятър преминава в подножието на връх Грамадище, източно от крепостта, и оставя след себе си хиляди повалени и пречупени дървета в отдел 177 на Държавното горско стопанство – Габрово. Засегнатата площ е над 60 ха, като основните пострадали видове са бял и черен бор от иглолистните и обикновен бук от широколистните.

Гората в района има важни рекреационни функции за жителите на Габрово. Нещо повече – заместник-директорът на Стопанството инж. Николай Русев споделя: „Местните истински обичат и милеят за тази местност и гората, която е нейната украса, и лесовъдите не могат да останат безучастни след природното бедствие“. Веднага след урагана служителите от ДГС – Габрово, започват дейностите за възстановяването на засегнатата площ. Стопанството участва по мярка 226

„Възстановяване на горския потенциал и въвеждане на превантивни дейности“ от Програмата за развитие на селските райони. Успешно са залесени над 300 дка с над 210 000 фиданки от черен бор, зимен дъб, цер, явор и сребролистна липа.

Десет години по-късно отдадеността и грижата на лесовъдите за новозасадената гора – допълнително попълване през годините, отглеждане и осветляване, окопаване, плевене, отстраняване на треви, храсти, къпини, папрат и други, дават отличен резултат. Служителите на ДГС – Габрово, вземат толкова присърце възстановяването на любимата на габровци гора, че дори и за малко не оставят обекта без посещение. Всяка година е извършвана инвентаризация и при наличие на загинали фиданки веднага на мястото им се залесяват нови. През първите три години след залесяването грижите за младите фиданки са много важни и те не са спестени, но интересното в случая е, че те продължават до 2022 г., когато очертанятия на новата гора вече започват да радват окото. Става все по-красиво и полкушващите се клонки сякаш нашепват думи на благодарност за грижите, в които е вплетена

любовта, присъща на труда на лесовъда.

Подножието на върха, което пак ще бъде украсено с бъдеща – и дано дълговечна – гора е уникално с това, че в нейното възстановяване се включва и обществеността на града. Участващите в залесяването институции, начални и средни училища, детски градини, фирми и неправителствени организации, както и Дирекцията на Природния парк „Българка“, имат основание да се гордеят с това благородно колективно дело. Спонтанно се поражда и инициативата за „осиновяване“ на отделни дървета и са сложени поименни табелки на грижовните им стопани, а за отделни институции са обособени участъци за поддържане на създадената млада гора.

Днес тук могат да се наблюдават и естествени сукцесионни процеси с появата на някои пионерни видове като брезата, белия бор и къпината. Папратта, храстите и тревната растителност запълват празните пространства между фиданките, които вече са укрепнали и издигат свежи леторасли към небето. И така по-бързо растящите видове от явор са до 2 – 2.5 м, боровете – 1.5 м, а по-бавно растящите дъбове вече достигат метър.

Габровските лесовъди са обнадеждени за възстановяването и развитието на лесопарк „Градище“ и призовават хората да го пазят. Добрата практика на сътрудничеството работи и в наше време. Примерът за това е даден по категоричен начин и следващите поколения ще могат да го последват, ако искат да намират отдых в една красива и разнородна гора. Особено когато са обединени не само около каузата за нейното създаване, но и за опазването ѝ.

Павел ПАВЛОВ



Състояние на насажденията в първите дни след урагана през 2013 г.



## TAF 690 S5 G

### STAGE V

Екологичен  
стандарт

### Perkins Двигател

136  
К.С.



### Двигател

Perkins 4 цилиндров,  
Common Rail Turbo

### Максимален

въртящ момент  
550 Nm при 1500 об./мин.

### Скоростна кутия 2 възможности:

Allison 6+1 автоматична  
или  
Eaton 5+1 механична

### Кабина

ROPS и FOPS сертифицирана,  
повишена видимост,  
подгрываща пневматична  
седалка за оператора

Изключителен представител на



**IRUM**  
European tractors

за България.



ВИЖТЕ НАШИТЕ  
ТЕКУЩИ ПРОМОЦИИ



All you need to  
**W<sup>WM</sup>ORK**  
with wood

# Започнете своя бизнес с банциг Wood-Mizer



**LT40** Банциг • **EG300** Двойнозаръбващ циркуляр • **MB200** Машина за калиброване на плотове от масивна дървесина

[www.woodmizer.bg](http://www.woodmizer.bg)

[office@ecotechproduct.com](mailto:office@ecotechproduct.com)

Екотехпродукт ООД

София 1186, ул. „Стар Лозенски път“ № 38

тел./факс: 02/979 17 10

тел.: 02/462 70 35

тел.: 089 913 31 10



**Wood-Mizer**

from forest to final form



### *Уважаеми читатели,*

Неусетно годината отминава, още няколко крачки остават, докато я превърнем в част от тази дълговечна история – 125 години горски печат, изпълнени с уроци, поуки, спомени, надежди и с живота и труда на редица горски служители, учени и милеещи за българската гора хора.

Ние, екипът на списание „Гора“, не спираме да крепим уроците и заветите на лесовъдското минало, да ги съхраняваме в настоящето и да се опитваме да ги положим в бъдещето, да ги направим стожер за идните поколения. Със сигурност бъдещето ще е по-вдъхновяващо, мотивиращо и интересно, когато срещаме подкрепата на нашата аудитория. Надяваме се, че заедно ще навлезем в 126-ата година на горския ни печат и когато стигнем и до нейния завършек, ще бъдем все така неразделни. И взаимно благодарни – че ни има, че сме заедно, обединени за една обща кауза.

Каним Ви да се абонирате за списанието и през следващата 2025 г. с абонаментен талон на адреса на Редакцията: **гр. София 1303, ул. „Антим I“ № 17,** или на e-mail: **gora@iag.bg; spisaniegora1899@gmail.com.**

**БАНКОВА СМЕТКА НА СПИСАНИЕ „ГОРА“  
IBAN BG97STSA93003104045001 BIC STSABGSF БАНКА ДСК ЕАД**

**Цената на един годишен абонамент, направен в Редакцията, е 30 лева.**

*(Списание „Гора“ не е регистрирано по ДДС).*

Фактури се издават след извършен банков превод.

Можете да се абонирате и във всички пощенски станции в страната, както и на интернет адрес:

<http://www.bgpost.bg>. Списанието е с каталожен номер **1225**.

Абонаменти се набират и от разпространителска фирма ДОБИ ПРЕС ЕООД – 02 963 30 81, 02 963 30 82.



### *Абонаментен талон за списание „Гора“*

Наименование на юридическо лице .....  
с адрес: (п.к., гр./с.).....  
ул. (№, вх., ет., ап.) .....  
ИД №.....BG.....  
МОЛ .....  
Брой абонати.....(Обща сума, преведена по сметка на списанието).....(лв.)  
Словом.....Дата.....

## Как да пазим гората от пожар

Основната роля на лесовъдите е да поддържат горите здрави и в добро състояние. Така дърветата са по-устойчиви на различни катаклизми като засушаване, наводнения, нападения от вредители. Колкото по-здрава е една гора, толкова по-малко изсъхнали дървета има и така е по-защитена от пожари. Горските служители извършват и редица други дейности – създаване и поддържане на пътища за достъп на противопожарната техника, минерализовани ивици и лесокултурни прегради, които да ограничат разпространението на пожара в горските масиви.

Когато възникне горски пожар, лесовъдите съвместно с пожарникарите участват в потушаването му. Горските служители познават добре терена и могат да дадат важна информация за това как и откъде да се стигне до съответното място. Чрез наличната техника и хора лесовъдите подпомагат пожарникарите в борбата им с огъня.

Основната причина за възникването на това унищожително бедствие е човешката небрежност. Затова е важно да сме запознати с условията и дейностите, при които може да възникне пожар в природата. Чрез провежданите от горските педагози занимания разбираме, че изхвърлянето на отпадъци в околната среда може да стане причина за пожар и че често той е в резултат на човешка грешка.

А ето и правилата на едно такова занимание, в което можем да участваме заедно. То се нарича „Спечели своето съ-



кровище“. Събираме се възрастни и деца на 8 и повече години. Сядаме на земята и си слагаме превръзка върху очите, така че да не виждаме нищо. В ръцете си държим въженце, на което през разстояние са оформени 9 възела. В края на въженцата са завързани торбички, в които са поставени лесно запалими природни материали и предмети, които могат да предизвикат пожар – сухи листа, слама, клонки, шишарки, парче хартия, кибрит, стъкло. Всеки от нас трябва да отговори вярно на 9 въпроса, за да достигне своята торбичка, в която е скрито съкровището. Горският педагог прочита верни и грешни твърдения, свързани с пожарите в горите. Всеки, който смята, че твърдението е вярно, вдига ръка. Ако смята, че е грешно, не вдига ръка. Гор-

ският педагог съобщава коя група – тези с вдигнатите ръце или другите, може да придърпа следващо възелче в ръката си. Дали твърденията са верни, или не, участниците разбират след края на играта, когато горският педагог провежда разговор за всяко от тях. А с материалите, които са в торбичките, горските педагози ни показват, че при определени условия биха могли да причинят пожар в гората или да спомогнат за разгарянето му. Например при силно слънце стъклото се превръща в лупа, която лесно може да възпламени сухата растителност.

**Примерни твърдения, с които участниците в играта могат да проверят своите знания:** 1. Сигнал за пожар се подава на тел. 911 (*грешно*). 2. По време на пожар в планината се върви надолу по склона, вместо нагоре (*вярно*). 3. Змиите и костенурките не могат да се спасят от пожар (*вярно*). 4. Само пожарникарите гасят пожарите в гората (*грешно*). 5. Сушата е предпоставка за възникването на горски пожари (*вярно*). 6. Силният вятър бързо гаси пожара (*грешно*). 7. При пожар е много важно да се определи посоката и силата на вятъра (*вярно*). 8. Боклукът в гората може да предизвика пожар (*вярно*). 9. Пожар в гората може да възникне само през лятото (*грешно*).

**Оля ГЕНОВА – старши експерт „Връзки с обществеността и образователни програми“ в ДПП „Врачански Балкан“**

Спаси гората, като свържеш всеки от материалите с верните указания!

Сухи листа от дъб

Влажен мъх

Изхвърлена хартиена чаша

Сухи борови иглички

Слама

Къртичина (изровена земя)

Счупена стъклена бутилка

Суха кора

Изхвърлени запалки или бутилки с леснозапалими течности

Камъни

Спокойно, това не предизвиква пожари.

Това лесно може да предизвика пожар и трябва да го изхвърлим в кошчето!

Внимание! Лесно запалим материал! Не трябва да палим огън тук!

# ФОТОКОНКУРС

## „Гората е в сърцето ми“

Уважаеми читатели, продължава конкурсът за любителска снимка „Гората е в сърцето ми“.

Напомняме ви за няколко важни условия, без които фотографиите няма да бъдат допускани до конкурса: ориентацията на снимката трябва да бъде „Портрет“ (нависоко) и да е с резолюция поне 2000 x 3000 пиксела; може да участвате само с по една снимка във всяка от категориите „Гори“ и „Диви животни“; да не пропускате да напишете къде е направена снимката, името и фамилията на автора, възраст, населено място, телефон, електронна поща и адрес за контакт.

Очакваме вашите снимки до 30.11.2024 г. на електронния ни адрес: [spisaniegora1899@gmail.com](mailto:spisaniegora1899@gmail.com).

Успех на всички фотографи с гората в сърцето!



Поглед към Велико Търново,  
Денислава Георгиева,  
15 г., Варна



Благороден елен в Природен  
парк „Русенски Лом“,  
Деян Колев, 37 г., Русе



Триградското ждрело,  
Иван-Александър Иванов,  
16 г., Плевен



Водопад в м. Боаза, до Търговище,  
Петя Георгиева, 52 г.,  
с. Стража, община Търговище



На Витоша,  
Лилия Тодорова, 34 г.,  
с. Воляк



Подножието на Средна гора,  
Христина Велчева, 29 г.,  
с. Чавдар



**STIHL**

## ИНОВАЦИЯ ОТ STIHL



РЕЖЕЩА ВЕРИГА НЕХА  
ЗА ПРОФЕСИОНАЛНА  
УПОТРЕБА

Работи още по-ефективно с режещата верига STIHL НЕХА. Тя реже до 10 % по-бързо в сравнение с веригата 3/8" Rapid Super и остава значително по-дълго време остра. Научи повече за режещата верига Неха на STIHL на [WWW.STIHL.BG](http://WWW.STIHL.BG) ИЛИ В НАЙ-БЛИЗКИЯ ОТ БЛИЗО 200-ТЕ ОТОРИЗИРАНИ МАГАЗИНА ЗА STIHL